

Sadržaj: I. Slovenski narodi. — II. Život Slovena u staroj zajedničkoj postojbini: 1. Zanimanje. 2. Vera, 3. Običaji. 4. Uprava, 5. Sloveni pod tuđinskim gospodarstvom. — III. Naseljavanje Južnih Slovena u novim postojbinama: 1. Nove naseobine Južnih Slovena. 2. Borbadaži neprijatelja na srpska hrvatska i be juž. Slovena sa starosedocima. 3. Naselovačka plemena. — IV. Borbe Hrvata i Slovenaca za oslobođenje i ujedinjenje. — V. Osnivanje prvih država Srba i Hrvata: 1. Osnivanje prvih srpskih država: a) Prve srpske državice. b) Ujedinjenje srpskih državica. c) Osnivanje bosanske države. d) Grad Dubrovnik. 2. Osnivanje hrvatske države. 3. Sloveni u novoj postojbini. — VI. Primanje hrišćanstva: 1. Hrišćanstvo i mnogoboštvo. 2. Kirilo i Metodije. 3. Učenci sv. Kirila i Metodija. 4. Učenci sv. Metodija kod Srba. 5. Krsno ime ili slava kod Srba. 6. Podela krišćana. — VII. Hrvatska, Srbija i Bosna kao samostalne države: 1. Hrvatska: a) Osnivanje hrvatske kraljevine. b) Hrvatska za vreme ostalih kraljeva. c) Propast hrvatske samostalnosti. 2. Srbija: a) Osnivanje srpske države. b) Osnivanje srpske kraljevine samostalne srpske crkvene uprave. c) Srbija sa vreme svojih kraljeva. d) Proglašenje carevine. d) Bosna. — VIII. Državno uređenje i narodni život u novim postojbinama Srba Hrvata i Slovenaca. 1. Vladalac. 2. Državna podela. 3. Vlastela. 4. Duhovništvo. 5. Sabori. 6. Vojska. 7. Narod. 8. Radnost trgovina i umetnost. — IX. Opadanje srpske države. — X. Propast srpskih država. — XI. Slovenci, Hrvati i Srbi pod tuđinskom upravom: 1. Slovenci pod nemačkom upravom. 2. Hrvati pod mađarskom upravom. 3. Srbi pod Turcima. — XII. Ratovanja između Turaka i Mađarske i Austrije. — XIII. Borba Srba u Srbiji za oslobođenje od Turaka: 1. Prvi ustanak pod Karadževićem. — XIV. Oslobođenje Srba, Hrvata i Slovenaca od Nemačke države. — XV. Drugi srpski ustanak pod Milošem Obrenovićem. — XVI. Crna Gora i Bosna pod Turcima. — XVII. Vladari u Srbiji i Crni gori: — — — 8. Kralj Petar Karadžević: a) Dolazak na presto. b) Prisajedinjenje Bosne i Hercegovine Austro-Ugarskoj. c) Ratovi za oslobođenje Srba od Turaka. d) Rat s Bugarima. e) Austrijske smetnje. B. Rat između Austro-Ugarske i Srbije: a) Objava rata. b) Prvi napad na Srbiju. c) Razpad Austr.-Ug. carevine. d) Ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca. e) Smrt kralja Petra. f) Kralj Aleksander Karadžević I.

— **k Domoznanstvo za osnovne škole.** Zemljepisni podatki in zgodovinske slike o kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Učencem osnovnih šol v ponavljanje sestavi Josip Brinar. Opetovano je že učiteljstvo izrazilo željo da bi osnovne škole dobile primerne realne knjižice. Iz katerih bi mogli učenci tudi doma ponavljati učno snov, ki se je v šoli obravnavala. Tej občini želijo hoče zadostiti Brinarjevo »Domoznanstvo« ki prinaša v jedrnatih, vzorni obliki najvažnejše podatke iz zemljepisa in zgodovine o naši kraljevini jugoslovanski. Doselej so si morali učenci učno snov iz domoznanstva v šoli sproti napisavati v svoje beležnice, kar je po nepotrebnem jemalo obilo dragocene časa. Tudi Čitanke podajajo domoznansko gradivo samo v nepopolnih odlomkih, ker se izvečine ozirajo največ le na leposlovno nalogo pouka. To občutno vrzel bo vsaj v najvažnejšem realnem predmetu odpravilo pregledno sestavljeno »Domoznanstvo«, ki prinaša nastopna poglavja: Prvi del: Zemljepisni podatki. I. Slovenija (kulturno-zemljepisne enote: Savinjska dolina in Savinjske Alpe; Pohorje; Ptujsko polje; Slovenske gorice in Prekmurje; Posavje; Dolenjsko; Ljubljana in okolica; Gorenjsko; Slovenski Korotan; Notranjsko; Južna Krajina). — Pregled Slovenije. II. Hrvatske in srbske pokrajine (Hrvatska in Slavonija; Dalmacija; Bosna in Hercegovina; Crna gora; Vojvodina; Srbija). — Pregled Jugoslavije). Drugi del: Zgodovinske slike. Zgodovinska snov je obdelana v 44 slikah ki so metodično vzorno oblikovane ter porazvrščene v naslednje pregledne skupine: I. Iz najstarejših časov. II. Ustanovitev jugoslovanskih držav. III. Srbija na višku moči. IV. Slovenci in Hrvati pod tujo oblastjo. V. Državne in

družabne uredbe v srednjem veku. VI. Doba turške sile. VII. Probujanje Jugoslovancev v Avstro-Ogrski. VIII. Osloboditev Srbije. IX. Ujedinjenje Jugoslovancev. — **k. Karel Širok: Slepi slavčki.** Te dni je izšla v Gorici nova knjiga, ki je bodo posebno otroci veseli. To je knjiga, ki jo je za našo dečo spisal Karel Širok z naslovom »Slepi slavčki«. V knjigi je zbranih 7 najlepših otroških povestic: »Slepi slavčki«, »Tinetov Janček«, »Belinka«, »Divja raca«, »Kastorček«, »Brama«, »Gož«. Naslovna stran in sedem vinjet je narisal naš primorski umetnik Avgust Černigoj. Knjiga je prav krasno opremljena in na najboljšem papirju. Goriški Slovenci so s tem delom na literarnem polju lahko ponosni, naša šolska mladina ima v tej knjigi novo vzorno čtivo in naše otroško slovstvo, ki je do danes tako pomanjkljivo, je stopilo s to knjigo mogočen korak naprej.

— **k »Pesmarica Glasbene Matice«.** Povodom proslave 25letnice »Glasbene Matice« leta 1897. je izšla pesmarica Glasbene Mat. ki se je med našimi pevskimi krogi tako priljubila, da so že tri izdaje popolnoma razprodane. Ob priliki 50letnice je sklenil društveni odbor da izda to pesmarico v nekoliko predelani izdaji in v večjem obsegu na novo. Ta pesmarica je sedaj dotiskana ter se dobiva na našem književnem trgu. Obsega 103 moške zборе, od katerih je 64 na novo uvrščenih, ostali pa so sprejeti iz prve izdaje. Pesmarica stane broš. 50 Din. vezana v celo platno pa 64 Din. Naroča se v Matični knjižarni na Kongresnem trgu. Društva, ki naroče vsaj 10 izvodov skupno, dobijo broširano pesmarico za 40 Din. vezano pa za 54 Din. Vsem prijateljem slovenske pesmi priporočamo našiskreneje to pesmarico v nakup. Za naše pevške zборе in šole zelo priporočamo.

— **i Maurice Maeterlinck: Modra ptica.** Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Prevedel Josip Bernot. Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Cena 16 Din.

Veliki belgijski pisatelj M. Maeterlinck je Slovincem še malo znan. Učiteljska tiskarna je izpolnila veliko vrzel, ko je izdala v prevodu njegovo najkrasnejše delo: »Modro ptico«.

V l. 1904. je rekel M. Maeterlinck svoji ženi: »Pravljico za otroke imam: dva otroka saniata. Napisal io bom.« In nekaj dni pozneje: »Veš, v sanjah bosta šla na veliko potovanje.« In ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico ii je odgovoril: »Potujeta, potujeta.«

To je bil početak »Modre ptice«. Šele leta 1908. je bila premiera »Modre ptice« — v Moskvi. In tri leta pozneje je prišla na oder šele — v Parizu. Uprave največjih svetovnih gledališč si niso upale premagati silnih tehničnih nalog, ki jih stavi »Modra ptica«. Rusi so jih premagali prvi. Od takrat je šla »Modra ptica« po vseh svetovnih odrih z naravnost epohalnim uspehom. Slovenci je na svojih odrih ne bomo videli. Za naše majhne razmere je nemogoče uprizoriti »Modro ptico«. Na mladinskih odrih bi pa dosegli tudi posamezni odlomki gotovo silen učinek.

Žal se moramo zadovoljiti samo s čitanjem tega prekrasnega dela. Globoko zamišljeno delo učinkuje tudi kot čtivo. In čitati ga je treba večkrat, in vedno novih lepo, novih globokih resnic boste našli v niem. »Modra Ptica« je delo velikega dramatika in velikega pesnika. Delo prepleta čar vseh sanj, vseh upov, vseh bridkosti, ki gibljejo človeško dušo.

G. Trarieux je napisal: »Ko je Dante stopil iz pekla je pozdravil vzhajajoče zvezde. Tak je približno občutek, ki nas prevzame, če pozabimo druga dela, ki slikajo življenje in se potopimo v prelestno ozračje »Modre ptice«. Ta čarobna pravljica nudi izrednih užtkov, otroku pa s svojo globoko simbolično mislijo tudi filozofu. To je bajno čudo.«

Po težkih časih svetovne vojne so prišli še težji časi moralnega propada, brezglavega, novega hlastanja za srečo. In vendar: zastoni je tisto iskanje ne absolutni sreči ki je ni. Najbolji skromno življenje je lahko bogato nešteti prelestnih trenutkov: sreča je v nas samih — v tem, kako gledamo svet. To je temeljna misel »Modre ptice«. Neoporekljiva je.

Čitajte »Modro ptico«, vsaj košček sreče vam gotovo prinese. Daite pa priliko tudi mladini, da to čita. Pomagajte ji, da bo iskala in našla srečo tam, kjer je v resnici.

— **k Izveštai (Almanah) više i niže narodne te šezrške škole u Kutini.** Na kraju školske godine 1922.—1923. Uredio ravnatelj Franjo Piha.

»Najveća sreća ovog svijeta — jest Slobođa i Prosvjeta«. S tem rekom otvarja ravnatelj Piha svoje letno poročilo, ki pa ni že več le letno poročilo, temveč pravlična šolska čitanka. Poleg običajnih podatkov je uvrstil ravnatelj Piha v svoje letno poročilo še sledeče sestavke: D. Trstenjak: Borba s samim sabom; Ristić: Pesma naše sudbe; F. Piha: Proslava pobiede kod Kumanova; Klaić: Brat je mio, kole viere bio; Kempf: Iz prošlosti osnovne škole u Kutini; Širo'a: Siroćinjske suze; Čavrak: Požrtvovalno djače; Jeftović: Naša zemlja; dr. U. Vulić: Narodni napredak itd. Letno poročilo je vzorno in domoliubno delo ravnatelja Fr. Piha, ki mu dela čast in mu je lahko v donos.

— **Po gorah in dolinah.** I. Dijaška leta. Spisal Pavel Kunaver 40 slik. Kunaverjevi spisi so našem občinstvu, posebno na učiteljstvu dobro znani. Ubeljal se je tov. Kunaver s svojim ličnim delom »Na planine«, kateremu je sledilo drugo delo »Kraške jame« in tretja knjiga, ki nam dopolnjuje obe in kateri je dal naslov »Po gorah in dolinah«. Bogato s slikami okrašena knjiga ima sledečo vsebino: Prvi izleti, Brvi na Grintavcu, Prvič na Triglavu, Brvna in drugo. Jelovec, Mrzla gora in Kočna, Begunišćica in njena okolica, Mangart — Prisojnik, Zmavčarji, Konj in pomlad na Veliki planini. Posebno lep okras so slike, ki so napravljene po fotografskih posnetkih e Jos. Kunaverja, dr. St. Tomiška in Bog. Brinška. Slike predstavljajo sledeče partije: Pogled s Šmarne gore proti severu v Pečku, gorenji s'an v Pecku, narcise na Golici, votli kamen v Iški, Kamniške planine od Vodice, Skuta in Veliki podi Kaški greben s poti na Grintavcu, Peričnik, Škratica Triglavski lednik, vrh Triglava, Skuta, pri izviru Kamniške Bistrice, učinek plazovnega puha pod Kamniškim sedlom, Kamniško sedlo pozimi, Jalovec, taborišče na Kriških podih, Dobrač, v bistriškem gozdu, v steni Mrzle gore, pogled na Tursko goro in Turski žeb Stol, Prešernova kočna na Sto'u, Begunišćica, Rjavina in snežišća pod Kredarico, okno v Prisojnikovi steni, Razor itd. itd. Slike so umetniški fotografski posnetki. Knjiga je posebno prikladna za zemljepisni pouk v šolah in jo torej priporočamo.

— **k Zbirka važnejš h novih naredb in odredb za osnovne in mešćanske šole ter učiteljska v Sloveniji.** III. zvezek, za leto 1922. Sestavil Fr. Fink, okr. šol. nadz. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 15 Din.

Finkove zbirke vseh naredb in odredb od prevrata sem služijo dobro naši šolski upravi posebno pa učiteljstvu osnovnih šol. Zbirka je skrbno sestavljena in dobro urejena, tako da je posamezne odredbe lahko naiti potom kazala. Tretji zvezek je nadaljevanje odredb prvega in drugega zvezka in vsebuje vse odloke iz leta 1922., torej za pretečeno leto. Velika opora je ta zbirka tudi urejenosti in točnemu poslovanju šolske uprave. Knjižica je nujno potrebna vsakemu šolskemu vodstvu in tudi šolskim oblastvom ter posameznemu učitelju. Naroča se v Učiteljski tiskarni v Ljubljani.

— **k »Gor čez izaro«,** zbirka koroških pravljic. Priredila T. Gaspari in P. Košir. Založba »Jug« v Ljubljani 1923. Bilo je v nedavni prošlosti, ko je prodrla med nas koroška pesem. Pa je prišel plebiscit in nam vzel Korošce; ostale so nam le njihove pesmi. A tudi te vedno bolj odeva plašč pozabljenja, in ne bo dolgo, ko bo tudi naše koroške rojake zadela ista usoda. Današnji svet pozna le materialne dobrine za idejne nima smisla. Zato pa mora mladina kreniti druga pota. Spoznati mora, da io čaka velika naloga — popolno ujedinjenje. Treba nam je mnogo literature ki nai io vzgaja v tem pravcu. Žal, da se ravno v tej smeri razmeroma malo dela. Tembolj moramo biti hvaležni izdajateljem za drobno knjižico, ki naj služi še drugim v spodbudo. Nepotrebno se mi zdi, knjižo posebno priporočati, saj mora biti vsakomur jasno, da mora v kar največjem številu med mladino da v mladih, sprejemljivih srcih doseže svoj smoter. Knjižo je z mičnimi ilustracijami opremil priznani umetnik M. Gaspari. — **A. Z.** — Opomba: To ocenó prinašamo izjemoma, na izrecno željo sicer se držimo načela, da ocenjujemo samo dela, ki nam jih založništvo pošlje na ogled. — **Uredn.**

— **k Pravkar je izšel 9. snopič** Sienkiewiczovih romanov, ki jih je začela izdajati Tiskovna zadruga v Ljubljani z romanom Z ognjem in mečem. Zadnji snopič izide v kratkem.

Obrambni vestnik.

— **ob Funkcijske doklade voditeljev.** (Ormožko učit. dr. na pokr. skup. v Ptuj): UJU naj na merodajnem mestu opozarja, da se učiteljstvu v postavi zajamčene pravice ne kratijo. Zato naj se vsem vrnejo funkcijske doklade, katerim so bile ukinjene, in spopolnijo zopet dnevnice, katerim so bile zmanjšane. — Sklep: Naj se opozori pokrajinsko upravo, da to uredi pri naknadnih kreditih in pri predlogu za proračun.

Učiteljski pravnik.

— **§ Službovanje učiteljev pri stalnem kadru.** Z ozirom na do'ložbe v tem oziru v novem vojnem zakonu, je stavil nar. poslanik Popović interpelacijo na ministru vojne v zadevi službovanja učiteljev pri stalnem kadru. Minister vojne in mornarice general Pešič je na seji nar. skupščine dne 20. julija odgovarjal na interpelacijo posl. Popovića o vojaški službi učiteljev v kadru za časa šolskih počitnic. Minister je omenil, da je sedaj vojaško službovanje učiteljev za časa šolskih počitnic odpravljeno, ker bodo učitelji kot dijaki prideljeni rezervni oficirski šoli v Sarajevu, kjer bodo odslužili skrajšano vojaško dobo devetih mesecev, učiteljem bo dano na razpolago, da to dobo odslužijo ali enkratno, ali pa v treh tromesečnih ferijalnih rokih.

— **§ Služenje učitelja u stalnom kadru.** Kao što smo u 52. br. N. Prosvete objavili naše je Udruženje uputilo motivisanu predstavku G. Ministru Vojnom molebi da novi učiteljski kandidati koji sad stupaју u kadar, služe svoj rok u vojsci po dosadašnjem načinu za vreme ferija kako ne bi gubili službu i, što je najvažnije, kako veliki broj škola naročito u J. Srbiji, ne bi ostajao bez nastavnika. Na žalost ova predstavka nije uvažena i Ministarstvo Vojno ostalo je pri ranijoj odluci da oni učitelji, koji sad prvi put stupaју u kadar, imaju svoj devetomesečni rok odslužiti bez prekida. Na ovaj način nekoliko stotina škola od nove školske godine biće zatvoreno, a da i ne govorimo o teškoj situaciji samih tih učitelja i njihovih porodica, koji he ovim izgubiti platu i sve svoje pripadaležnosti. — **»H. P.«**

Naše narodno prosvetno delo.

Anketa o našem narodnem prosvetnem delu.

MARIJA GODEC:

NARODNO - PROSVETNO DELO IN UČITELJICE — TER »DRUŠTVO UČITELJIC«.

Prišli so za nas hudi časi: kakor mōra nas tlačilo skrbi za borni vsakdanji kruhek, za katerega komaj zadostuje današnjim razmeram nesorazmerna plača. Vendar upajmo, da pridejo zopet časi, ko »vremena bodo se zjasnila« in zato ljube čitateljice prosim vas, ne ležite se, ako čitate o idejalnih zahtevah, kaj vse bi morala učiteljica storiti za dobrobit svojega naroda. Mislite in upajte na boljše čase!

Ne predstavljam si učiteljice pri izvenšolskem prosvetnem delu tako, da bi tekmovala s svojimi tovariši Ne, učiteljice bi morale poseči pri narodno-prosvetnem delu na delokrog, katerega se doslej naši moški niso lotili: to je: poglobiti, razširiti in utrditi omiko našega ženstva.

Razna društva so si sicer stavila nalogo širiti izobrazbo med ženstvom, obstojajo na večinoma po mestih: na deželi se brigajo za ženstvo le kaka Marijina družba in slično ter njih duhovni vodje. Vendar bi bilo tudi tukaj potrebno izobraževati naše žene na gospodarskem, zdravstvenem in nrvstvenem polju.

Blagostanje družine je zavisno od gospodarstva hišne matere. Že v tem oziru bi rabilo naše ženstvo mnogo več pouka. Ne zadostuje samo, če se stvari pridobijo in pridelaio, ampak treba jih te tudi ohraniti in dobro uporabiti. Le pozleimo v dobrih letnah, koliko sadja, zelenjavne gre v nič in to samo radi tega, ker naše gospodinjne ne znajo sadja in perutnine konzervirati. Poučen tečaj o tej stroki bi prinesel dobiček celomu kraju.

— Kmečke gospodinjne imajo vserega dohreva dovoli in vendar se kuha slaba kuha, ker boljše ne znajo. Istotako ne poznajo racionalnega ravnanja pri mlekarstvu perutnini itd. Povsod bi bili na mestu dobri nauki. Nenotrebno mi je morda navdarjati nauk o šivanju, krpanju in slični spretnosti, kar vsaka mati neobhodno